

Redengevende beschrijving – Bergambacht: Lekdijk West 17

Monumentnummer: 23/28

FEITELIJKE GEGEVENS

Adres	Lekdijk West 17, Bergambacht
Kadastraal nummer	Bergambacht A 8929
Naam object	N.v.t.
Complexonderdelen	Woonhuis, oorspronkelijk met achterliggende vrijstaande veestal
Oorspronkelijke functie	Woonhuis
Opdrachtgever	[REDACTED], koopman / veehandelaar
Architect/aannemer	W. Macdaniël, timmerman
Datering / Bouwjaar	1913

(CULTUUR)HISTORISCHE ACHTERGROND

Woonhuis met vrijstaande stal

De woning werd gebouwd voor de veehandelaar Arie Renes. Deze zelfde heer Renes bouwt in 1935 een luxe villa aan de Kadijkselaan 1. Hij is dan varkens- en veehandelaar.

De losse stal werd gebouwd voor het houden van enkele dieren, wellicht was de stal in het onderhavige geval bedoeld voor de stalling van handelsvee.

De onderhavige woning is een eenvoudige woning, die symbool staat voor de burgers- of middenstandsklasse. Het pand is daarmee een uiting van de sociaal- maatschappelijke ontwikkeling van de gemeente Krimpenerwaard.

Ruimtelijke opbouw Lekdijk

De bebouwing langs de Lekdijk is overwegend pas rond het midden van de 19e eeuw tot ontwikkeling gekomen. De ontginning van het gebied was echter al aan het einde van de Vroege Middeleeuwen op kleinschalige wijze op gang gekomen en vanaf de 11e/ 12e eeuw ook op grote schaal. De smalle oeverwal langs de Lek was de basis voor de ontginningen richting het noorden.

Vanaf het midden van de 19e eeuw ontwikkelden zich hier enkele boerderijen en arbeiderswoningen. De boerderijen werden op de koppen van de diep in het landschap stekende percelen gebouwd. Ondanks de verdichting, die met name rondom de kern Bergambacht heeft plaatsgevonden, is het cultuurlandschap gaaf bewaard gebleven. Het onderhavige woonhuis draagt bij aan de esthetische waarde en de afleesbaarheid van het cultuurlandschap.

Ruimtelijke opbouw perceel

De woning met stal staat aan de noordzijde van de zeer ijf bebouwde lineaire structuur van de Lekdijk. Het pand staat evenwijdig aan de dijk en op de kop van het perceel, zoals kenmerkend is voor de bebouwing langs de Lekdijk. Vanwege de positie aan de dijk draagt de woning met stal bij aan de afleesbaarheid van de historische ruimtelijke ontwikkeling van het overwegend agrarische bebouwingslint langs de Lekdijk.

N.B. Op het perceel staat een houten bokpaal, die onderdeel uitmaakt van de historische elektriciteitsvoorziening in de gemeente Bergambacht. Deze heeft een intrinsieke waarde.

De solitaire rode beuk links van de voorgevel is recent gekapt. Ter vervanging zijn twee nieuwe bomen geplant in de voortuin.

Timmerman W. Macdaniël

Het pand is gebouwd door timmerman W. Macdaniël. Nog altijd is in Bergambacht, aan de Dijklaan 85, een bedrijf aanwezig geheten 'Timmerfabriek MacDaniël B.V.' De opvallende naam Macdaniël is overigens afkomstig van de 18e-eeuwse Schotse huursoldaat Murdoch Macdaniël. Zijn achterkleinzoon Gerit Macdaniël heeft gezorgd voor een uitgebreid nageslacht in deze regio (Stolwijk, Bergambacht, Berkenwoude, Gouderak en Groot-Amers).

Neorenaissance

De neorenaissance bouwstijl was populair in Nederland tussen 1875-1915 en was ontstaan uit de behoefte om in nieuwe gebouwen de historie van het land, en dan met name de Gouden Eeuw, te weerspiegelen. Typische architectonische motieven uit de Gouden Eeuw, zoals spekbanden, cordonlijsten, hoekstenen, spaarveldomlijstingen, aanzet- en sluitstenen, werden opnieuw toegepast (vandaar de term 'neo').

Het engelenraam als toonbeeld van rijkdom

Het engelenraam of serliana, een raam in de topgevel van een boerderij,

dat wordt geflankeerd door twee lagere zijramen als de vleugels van een engel, is het symbool van de kaasmakerijen in de Krimpenerwaard. De ramen verschijnen vanaf ca. 1860 in de gevels van boerderijen. Dit was het gevolg van de economische bloei door de bloei in de kaashandel, maar ook door de explosieve bouw van nieuwe boerderijen in de periode tussen het midden van de 19e eeuw en de vroege 20e eeuw. De engelenramen zijn een typisch regionaal bouwelement voor de Lopiker- en Krimpenerwaard. Daarbuiten komt dit element relatief weinig voor.

Waardering

Het pand is architectuurhistorisch waardevol als voorbeeld van een woonhuis uit het begin van de 20e eeuw in een rijke baksteenarchitectuur met neorenaissance kenmerken. Deze stijl komt tot uiting in het gebruik van gele bakstenen voor spekbanden, hoekaccenten, in de ontlastingsbogen en als overige versieringen, en in de tegelvlakken, de kunststenen sluitstenen en gesneden makelaars. De engelenramen in de zijgevels zijn illustratief voor de architectuurhistorische invloed van de vele zuivelboerderijen uit het midden van de 19e eeuw tot het begin van de 20e eeuw binnen de gemeente Krimpenerwaard op overige gebouwen. Ten slotte is het pand waardevol als ontwerp van een historische timmerfabriek uit Bergambacht die nog altijd in bedrijf is.

BESCHRIJVING

De woning heeft een kleine, rechthoekige plattegrond en bestaat uit één bouwlaag met zolder onder een zadeldak. Het dak is gedekt met gesmoorde pannen.

De gevels zijn gemetseld in bruine baksteen in kruisverband. De voorgevel is ingedeeld in vier traveeën, met van links naar rechts een houten raamkozijn, een deurkozijn en dan nog twee houten deurkozijnen. De raamkozijnen bevatten oorspronkelijk T-vensters, maar deze zijn vervangen. De voordeur ligt verhoogd boven het maaiveld (vloeddeur) en heeft een bovenlicht met glas-in-lood. In de beide zijgevels is telkens een engelenraam geplaatst, waarvan het middelste raam is uitgevoerd met keperboog.

Op de voorgevel is onderin een gepleisterde plint aangebracht. De voorgevel is verder rijk versierd met gele bakstenen die aangebracht zijn als spekbanden ter hoogte van de raamdorpels, als hoekaccenten, als accenten in de ontlastingsbogen en als overige versieringen. Ook de ontlastingsbogen boven de engelenramen in de zijgevels zijn overigens versierd met gele bakstenen. Onder de vensters in de voorgevel zijn waterdorpels van geglazuurde bakstenen aangebracht, en daar weer onder zijn met baksteen omrande tegelvlakken aangebracht. De kunststenen sluitstenen zijn decoratief uitgewerkt. Ten slotte zijn aan de uiteinden van de nok gesneden makelaars aangebracht.

WAARDENSTELLING

De woning aan de Lekdijk West 17 te Bergambacht is van:

Cultuurhistorische waarde:

- Als uiting van de sociaal- maatschappelijke ontwikkeling van de gemeente Krimpenerwaard.

Stedenbouwkundige / landschappelijke waarde:

- Als ondersteuning aan het historische karakter van het cultuurlandschap.
- Als beeldbepalend onderdeel binnen de lineaire structuur van het buurtschap.
- Ter illustratie van de historische ruimtelijke ontwikkeling van het buurtschap Bovenstad.
- Vanwege de kenmerkende massa-opbouw in een bouwlaag onder een kap, die evenwijdig aan de weg ligt en de positie op de kop van het perceel.

Architectuurhistorische waarde:

- Als voorbeeld van een woonhuis uit het begin van de 20e eeuw in een rijke baksteenarchitectuur met neorenaissance kenmerken. Deze stijl komt tot uiting in het gebruik van gele bakstenen voor spekbanden, hoekaccenten, in de ontlastingsbogen en als overige versieringen, en in de tegelvlakken, de kunststenen sluitstenen en gesneden makelaars.
- De engelenramen zijn illustratief voor de architectuurhistorische invloed van de vele zuivelboerderijen uit het midden van de 19e eeuw tot het begin van de 20e eeuw binnen de gemeente Krimpenerwaard op overige gebouwen.
- Als ontwerp van een historische timmerfabriek uit Bergambacht die nog altijd in bedrijf is.

Waarde vanwege de Gaafheid:

- Van de bouwmassa.
- Van de rijke baksteenarchitectuur.

Zeldzaamheidswaarde:

- Binnen de gemeente Krimpenerwaard als voorbeeld van een vroeg 20e-eeuwse burgermans- of middenstandswoning langs de Lekdijk.

IDENTITEIT
KRIMPENERWAARD

De woning aan de Lekdijk West 17 draagt bij aan de ruimtelijke identiteit van de gemeente Krimpenerwaard vanwege:

1. De bouwmassa van de woning, die bestaat uit een evenwijdig aan de dijk gelegen bouwmassa in één bouwlaag onder een kap.
2. De versterkende werking voor de ruimtelijke kwaliteit binnen het historische cultuurlandschap.
3. Vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp.

BESCHERMING

De volgende onderdelen vallen onder de bescherming:
Exterieur, bouwkundige structuur en waardevolle interieuronderdelen (met uitzondering van recent(e) sanitair, keuken(s) en badkamer(s)).
De oorspronkelijk vrijstaande veestal en de recente koppeling met het woonhuis vallen buiten de bescherming.

BRONNEN

- Enderink, S. (2016), *Het Krimpenerwaardboek*, Zwolle
- Groningen, C.L. van (1996), *De Krimpenerwaard*, Zwolle
- Hofkens, M., Ingen, M. Van, e.a. (1991), *Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800 – 1945*. Monumenten inventarisatieproject
- Hoven, F. Van den (2002), *Op ontdekkingstocht door Krimpenerwaard en Lopikerwaard. Topografisch, cultuurhistorisch en recreatief handboek voor streekbewoners en toeristen*.
- Knoester, J.J. (2002), *Kernachtig Krimpenerwaard, 100 jaar plaatselijke geschiedenis*.
- Kroon, M. (2000), *Krimpenerwaardig, de geschiedenis van de Krimpenerwaard in woord en beeld*.
- Povée, H. (2004), *Tien eeuwen tussen Lek en IJssel: geschiedenis van de Lopikerwaard en de Krimpenerwaard*.
- Stenvert, R. e.a. (2004), *Monumenten in Nederland, deel Zuid-Holland*.
- Stichting Krimpenerwaard, *Monumenten in de Krimpenerwaard: in Haastrecht, Stolwijk, Vlist, Schoonhoven, Ammerstol, Bergambacht, Berkenwoude, Lekkerkerk, Krimpen aan de Lek, Krimpen aan den IJssel, Ouderkerk aan den IJssel, Gouderak: cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en objecten in beeld*.
- Ven, G.P. van de (2004), *Mensen in een waard vol wind en water: geschiedenis van de Waterhuishouding in de Krimpenerwaard*.
- Topotijdreis.nl
- Beeldbank RCE, kadastrale minuut Bergambacht
- Streekarchief Midden-Holland (bouwvergunningen en foto's)
- members.casema.nl/peter.van.tol/Stambomen/Macdaniel.htm (geraadpleegd 26-3-2019)